

פרשת נח

**וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קֵץ כָּל-בָּשָׂר בָּא לְפָנַי כִּי-מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם
וְהִנְנִי מַשְׁחִיתָם אֶת-הָאָרֶץ: ...
וַיֹּאמֶר יי לְנֹחַ בָּא-אִתָּה וְכָל-בֵּיתְךָ אֶל-הַתֶּבֶה כִּי-אֶתְּךָ רְאִיתִי צְדִיק לְפָנַי בְּדֹר תְּנֵה:**

אלהים מידת הדין. ה' מידת הרחמים

הפרשה כי לימים עוד שבעה ... מדבר ג"כ בהצלה להמתין להם אולי ישובו. עכ"ל.
בהמשך הפרשה, למרות שמדובר בהצלה, נכתב אלהים: שְׁנַיִם שָׁנִים בָּאוּ אֶל-נֹחַ ... כָּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים אֶת-נֹחַ: וכן בהמשך: וְהַבָּאִים זָכָר וּנְקֵבָה מִכָּל-בָּשָׂר בָּאוּ כָּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים אֹתוֹ אֹתוֹ מִכּוּוֹן שְׂנוּזָר כֹּאן הַצִּיּוּר, בּו נִכְתָּב שֶׁם אֵל, נִכְתָּב גַּם כֹּאן כֵּךְ. וְאִכּוֹן, עַל נֹחַ נִאֲמַר בְּאוֹתוֹ פֶּסֶל: וַיִּסְקֶר יי בְּעֵינָיו:

תחלת הפרשה מדברת בעניין הענש של דור המבול, ולכן נכתב בה שם אלהים, אך כשמדבר על הצלת נח כתוב שם ה'. הדבר מובן לכל המעיין, אלא שבשתי הפרשות יש יוצאים מן הכלל. ועל כך עומד הכלי יקר וז"ל: פרשה זו מתחלת בשם אלהים, שנאמר ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר וגו'. ומדת הדין אמרה כן, ע"כ מסיימת בשם אלהים. אבל פרשה שניה מתחלת ויאמר ה' לנח בא אתה וגו'. ומדת הרחמים אמרה כן בהצלתו של נח ע"כ מסיימת ג"כ בשם של רחמים שנאמר ויעש נח ככל אשר צוהו ה'. וגם מה שנאמר בזה

סדר ו

בהמשך הפס': וַיַּעֲבֹר אֱלֹהִים רוּחַ עַל-הָאָרֶץ וַיִּשְׁכּוּ הַמַּיִם: בַּדַּעַת זִקְנִים מִבְּעַלֵּי הַתּוֹסֵפוֹת כֹּתֵב: אוֹתוֹ רוּחַ שְׁנִי אֲמַר בּו מִרְחַפֵּת, הוֹלֵךְ עַל הַמַּיִם בְּשַׁעַת הַמַּבּוּל וְהַחֲזִיר הַמַּיִם לִכְשֵׁהוּ בַתְּחִלָּה וְאוֹתוֹ רוּחַ הַעֲבִיר עֲכָשִׁיו וְנָחַו הַמַּיִם: עכ"ל. ועל פי דבריהם אפשר לומר שזה הטעם שנכתב אלהים גם לגבי המים, כי היא אותה רוח אלהים שהיתה מרחפת על פני המים.

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-נֹחַ. רש"י: זה השם מדת הדין הוא, ונהפכה למדת רחמים על ידי תפלת הצדיקים. ורשעתן של רשעים הופכת מדת רחמים למדת הדין, שנאמר וירא ה' כי רבה רעת האדם וגו'. ויאמר ה' אֲמַחֶה גו'. והוא שם מדת רחמים: עכ"ל.

סדר ז

היציאה מהתיבה והמשך מעשה בראשית

אֱלֹהִים אֶת-נֹחַ וְאֶת-בְּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פָּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת-הָאָרֶץ: כֹּאן מִמְּשִׁיד מַעֲשֵׂה הַבְּרִיאָה. וּבְאוֹתָהּ פֶּרֶשָׁה: וַיִּכֶּן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה כִּי נֹחַ הִכִּיר בִּשְׁם ה'.

גם בעניין הקשת, נאמר אלהים, כי זה חידוש במעשה בראשית. והאבן עזרא כתב: וטעם והיתה הקשת בענן שהיא לעולם שם בסתר והשם רואה אותה: ועי' מה שכתב הכלי יקר בעניין זה.

וַיִּדְבֹּר אֱלֹהִים אֶת-נֹחַ לֵאמֹר: צֵא מִן-הַתֶּבֶה ... כָּל-הַחַיָּה אֲשֶׁר-אִתְּךָ ... הִצֵּא אִתְּךָ וְשִׂרְצֵי כָאֲרֶץ וּפְרוּ וּרְבוּ עַל-הָאָרֶץ: כֹּאן בַּעֲצָם אֲנוּ חוֹזְרִים לַמַּעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית. בְּזִמְנֵי הַמַּבּוּל, מֵתוּ כָל בְּנֵי הָאָדָם וּבְעַלֵּי הַחַיִּים שֶׁהָיוּ מִחוּץ לַתֵּיבָה. וְאַף אֱלֹהִים שֶׁהָיוּ בַתְּבָה וְנִצְלוּ, הָיוּ בְּכָל אוֹתָהּ עַת לֹא הִמְשִׁיכוּ לַפְּרוֹת וּלְרִבּוּת. לְאַחֵר הַמַּבּוּל חוֹזְרֵת הַבְּרִיאָה לַפְּרוֹת וּלְרִבּוּת כְּמוֹ שֶׁהָיָה מֵאִז מַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית, וְשֶׁם נִאֲמַר שֶׁם אֱלֹהִים. לִכֵּן גַּם כֹּאן נִאֲמַר כֵּן, וְהוּא הַדִּין בְּהַמְשָׁךְ וַיִּבְרָךְ:

סדר ח

וַיִּהְיוּ בְנֵי-נֹחַ הַיָּצְאִים מִן-הַתֶּבֶה הַתֶּבֶה שֶׁם וְחָם וְיָפֶת

לאחר המעשה של חם, נח משבח את שם ויפת. על שם -ממנו עתיד לצאת העם הנבחר- נאמר: וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יי אֱלֹהֵי שֵׁם יְהוָה כִּנְעָן עֶבֶד לָמוֹ: הוּא מִזְכִּיר שֶׁם ה', וּבִתּוֹר 'אֱלֹהֵי שֵׁם'. זֶה שְׁבָחוֹ שֶׁל שֵׁם. אֵךְ עַל יֶפֶת לֹא נִזְכַּר שֶׁם ה' אֵלָּא: יָפֶת אֱלֹהִים לְיָפֶת וַיִּשְׁכֶּן בְּאַהֲלֵי-שֵׁם וַיְהִי כִנְעָן עֶבֶד לָמוֹ: שְׁבָחוֹ שֶׁל יֶפֶת הוּא 'וַיִּשְׁכֶּן בְּאַהֲלֵי שֵׁם'.

כפי שכתבתי בעבר, והזכרתי זאת בעלון הקודם, 'אלהים' הוא אינו ממש שם, אלא שם כללי המורה על שררה. הוא מידת הדין כיוון שזו המהות של התואר (ועי' מדרש רבה סוף פרשה לג). ה' זה שמו של הקב"ה, והוא מידת הרחמים. זו מהות שמו של הקב"ה. ובשם הזה הוא נגלה רק לעם ישראל.

סדר ט

מגדל בבל

ואפשר שהוא מטעם אחר: כיוון שהתכוונו למרוד בה', לכן השתמש כאן בשם ה' ולא בשם אלהים (שהוא תואר).

בפרשה זו נאמר שם יי. העונש שקבלו היה קל מהעונש שהגיע להם, שהרי פשטו יד בעיקר. כיוון שנהגו ביניהם אהבה ורעות, ה' הקל בעונשם. לכן בפרשה זו נאמר שם ה'.

מגדל בבל – קריסת האימפריה

מאמר נאה מאת הגר"י בן נון שליט"א

(מסיבות טכניות, קצרות ממנו מעט, בלי להחסיר מתוכן המאמר)

בתרבות המסופוטמית הדבר החשוב ביותר היה השליטה על המים ועל האדמות הטובות, וכך פרצו המלחמות הגדולות בין הערים. לבסוף, צמחה המעצמה הגדולה שהשתלטה על כל מסופוטמיה, היא המעצמה האַכַּדית. השפה האַכַּדית הפכה לשפה הבין לאומית מכוח שלטונה (בפעם הראשונה בהיסטוריה), וכך הפכה הארץ ל"שפה אחת ודברים אחדים".

גם אחרי קריסת האימפריה המשיכה השפה האכדית לתפקד כשפה בינלאומית מקשרת בין בליל השפות העתיקות, עוד כאלף ושבע מאות שנה.

האימפריה האכדית מתוארת במפורש בפרק שקדם ל'מגדל בבל', בממלכתו של נמרד ... גבור ציד לפני ה': ותהי ראשית ממלכתו בבל-וארך ואכד וכלנה בארץ שנער. מן הארץ ההוא יצא אשור אחרי כ-150 שנות אימפריה, בא חורבנה הפתאומי של אימפריית 'המגדל' האכדית, ללא הסבר הגיוני כי לא היה לה אויב מוכר, והוא מתואר בפרק כמשפט ה'! אחריו באו מאות שנות נדודים של עמים ושבטים: ומשם הִפְיָצָם ה' על פני כל הארץ. האימפריה האכדית קרסה והתמוטטה, ובמקביל חרבו גם ערים וממלכות גדולות וחשובות בכל המרחב, ואפילו במצרים. כמאה שנה עברו עד שהתאוששו ערי מדינה בשנער (כמו אור השומרית), ומאות שנים עברו עד בנייתן של ערי 'הברונזה התיכונה' (כמו שכם וירושלם בארץ כנען).

בהמשך, נמצא שוב את השושלת הנבחרת, אֵלֶּה תוֹלְדֵת שָׁם, שתוביל אל תרח ו'אברם' – ו'אברם' ילך על פי ה', לחפש מוצא מן הציביליזציה שכשלה.

סיפור העיר והמגדל, נפתח בפסוק נִהְיָ כָּל-הָאָרֶץ שְׂפָה אֶחָת וְדָבָר אֶחָד שֶׁהוּא מְעִין כֹּתֶרֶת, ולא תחילת התיאור – הארץ הפכה לראשונה בהיסטוריה ל"שפה אחת".

כיצד הפכה הארץ ל"שפה אחת"? על מנת לענות על השאלה הזו, נצטרך קודם כל להבין מדוע בכלל ירדו בני האדם מן ההרים ב"קדמת עדן" (=מערב איראן ומזרח טורקיה), אל הבקעה "בארץ שנער" (=מסופוטמיה, שהיא ארץ הנהרות, בעיקר עירק).

התשובה לשאלה מדוע ירדו לבקעה, נעוצה בעובדה שבבקעה היו נהרות גדולים, הפֶּרֶת והחִידְקֵל. הנהרות שימשו (בנוסף להשקיה נרחבת) גם דרכי תחבורה רחבים ויעילים, וכך היה אפשר להקים שם ציביליזציה מפותחת. בהרים הגבוהים נשארו, עד היום, כפרים קטנים, בעוד בבקעה צמחה ציביליזציה חקלאית ועירונית. בני האדם למדו לבנות ערים וארמונות מלבנים שהחליפו את אבני הסלע ויוצרו במספרים עצומים בייצור תעשייתי – ותהי להם הלבנה לאבן.... אולם, מתיישיבי הבקעה התגעגעו להרים הגבוהים מהם ירדו. נדמה היה להם שהאלים נמצאים שם למעלה בהרים הגבוהים (כמו הרי אררט), והם רצו 'לבקש מהם לרדת אליהם' אל הבקעה. על כן, בכל עיר מסופוטמית בנו האנשים 'זיגורֶת', שמשמעו בתרגום חופשי 'בית יסוד לחיבור השמים והארץ'. כך האמינו שניתן להבטיח את היציבות ואת העוצמה של העיר המסופוטמית הבנויה בתוך הבקעה.

המקדשים היו בראש המגדלים, והיה צריך לטפס מדרגות רבות של הר מלאכותי כדי להגיע אל המקדש (האלילי).

גרסא דינקותא-הפשט והדרש

אותם 'מעוררים' מתגלית מתוך כתביהם, אך יש שמתוך רגש מסויים נוטים לקבל את הדברים בלי לטרוח ולנסות להבין האם יש צדק בדברים.

דוגמא נוספת הקשורה לעניין: הפייטנים השתמשו תמיד במליצות. אחד מפיוטי השבת המוכרים הוא **יום שבתון** בו חוזר על עצמו החרוז יונה מצאה בו מנוח וגו'. כל בר דעת אמור להבין שהפייטן התכוון במליצה: כנסת ישראל שנמשלה ליונה, מצאה מנוח בשבת שהוא היום השביעי, כדרך שמצאה היונה מנוח לכך רגלה ביום השביעי. יתכן שיש מי שידע לחשב את ימי השבוע והגיע למסקנה שאותו יום שביעי בו מצאה היונה מנוח, היה יום השביעי. אך הפייטן ודאי לא התכוון לכך. לפני מספר שנים כתב מאן דהו חיבור בו מוכיח שהיונה נחה ביום השביעי, וראייתו העיקרית היא מהפיוט הנזכר.

כדי להצליח בלימוד התורה הקדושה, יש ללמוד ראשית כל את הפשט כראוי. ויהי רצון שלא תצא תקלה תחת ידינו, ונזכה ללמוד כראוי את כל התורה כולה.

נקודה חשובה עליה עמדתי כבר בכמה מקומות: בכל כ"ד כתבי הקדש דרשו חז"ל דרשות שונות שאינן סותרות את הפשט, אך ודאי שהן דרש ולא פשט. ודאי שכל מה שקבלנו מחז"ל הוא חלק מהתורה שבע"פ, אך יש להבדיל בין דרש לפשט. כל לומד חייב לשים לבו לכך, אך בעיקר צריכים מלמדי דרדקי לשים לבם לעניין זה.

אתן דוגמא לטעות בה נתקלתי: בפרשתנו נאמר וישאר אך נח ואשר אתו בתיבה. רש"י מביא כאן -בנוסף לפשט- את דרשת חז"ל: גונח וכוהה דם מטורח הבהמות והחיות. כל ילד הלומד חומש אמור להבין שאין זה פשט הפס'. ספר לי מלמד ששאל פעם כמה ילדים בוגרים יחסית מה הפירוש 'וישאר אך נח'? כמה מהם ענו לו 'שהאריה הכיש אותו' וכו'. הוא שאל אותם האם האריה הכיש את כל אלה שהיו אתו בתיבה (ואשר אתו בתבה)? כמובן שזו דוגמא קיצונית, אך לצערנו אנו נתקלים בטעויות מסוג זה בהזדמנויות שונות.

לעתים מתעוררים כל מיני 'מעוררים' לצעוק נגד תלמידי חכמים המעודדים את לימוד התורה שבכתב בהבנה כראוי. בורותם של

להערות והארות בענייני העלון:

יחזקת נוימן קצות החשן 9/6 מודיעין עילית. 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com. וכן בקו התורה והמצוה 0773541079
ניתן לתרום (גם הנעזחות לע"נ, להצלחת, וכד') בעמדות נדרים פלוס: 'עדת יראים-אושטרייך' לשונית 'תרומות עבור קונטרסים וחבורים'.

זמני התפללות בקהלתנו ק"ק עדת יראים-אושטרייך מודיעין עילית (נתיבות המשפט 111 ב'):

שב"ק פרשת נח: מנחה בחול: 5:55. מנחה עש"ק ובשב"ק: 5:20. שחרית בשב"ק (קבוע): 8:30. ערבית מוצש"ק: 6:35.

פרשת לך לך: מנחה בחול: 5:50. מנחה בעש"ק ובשב"ק: 5:10. ערבית מוצש"ק: 6:25.

יבנה המקדש: בראשית: כהונה: גמול לוי: גדלתי. השיר: הזיל לך ואז ישיר. מסכת שבת: כב. נח: כ': דליהו ל': מחזיאאות